

Kogukonna koostöö kogemus õpiruumi kujundamisel Paide

Täiskasvanute Keskkooli näitel

Kristina Such

Tallinna Ülikooli haridusteaduste instituut

Annotatsioon

Kogukonna rollile ja eri osapoolte koostööle kooli õpiruumi kujundamisel pööratakse üha enam tähelepanu. Käesoleva artikli eesmärk on välja selgitada, kuidas Paide Täiskasvanute Keskkool kujundab madala haridustasemega õppijatele õpiruumi koostöös kogukonna sidusgruppidega ning millised on selles koostöös väljakutsed kogukonna sidusgruppide esindajate arusaamades. Artiklis kirjeldan õpiruumi olemust, madala haridustasemega täiskasvanute eripärasid ning selgitan kogukonna koostöö vajadust. Kvalitatiivne uurimus tõi välja, et oluliseks peeti sihipärast tegevust, et meedia, tööandjate ja eri õppeasutuste koostöös propageerida täiskasvanuharidust ja toetada täiskasvanute õppimist. Õpiruumi loomisel on oluline ka kogukonna sidusgruppide omavaheline koostöö ja kaasatuse tunne. Murekohana toodi välja õppijate kooli saamist ning õppes hoidmist. Väljakutseks on ka õppijate motivatsiooni ja ühiste eesmärkide säilitamine.

Võtmesõnad: õpiruum, kogukond, koostöö, täiskasvanute gümnaasiumid, madala haridustasemega täiskasvanud

Sissejuhatus

Täiskasvanuhariduse edendamisel ning täiskasvanute õppimise ja elukestvas õppes osalemise toetamisel pööratakse üha enam tähelepanu kogukonna rollile ning eri osapoolte koostööle. Euroopa Komisjoni ja Eesti haridusstrateegiates nähakse kogukonna vastutuse ja partnerite koostöö suurendamises olulist mõjutegurit õpingute katkestamise ennetamisel ja haridustee katkestanute märkamisel ning inimeste isikliku ja tööelu edendamisel (EC, s.a.; Haridusvaldkonna arengukava 2021–2035).

Kogukonna olulisust ja koostööd elukestva õppe edendamisel toovad esile ka maakonna arengustrateegiad (Järva maakonna arengustrateegia 2019–2035+, 2019; Paide linna arengukava aastani 2035..., RT 2018, 2019).

2018. aasta uuringust „Täiskasvanuhariduse valdkonna statistika põhinäitajad“ (Savisto, 2018) selgub, et Järvamaal on võrreldes muu Eestiga pooleli jäänud haridusteedga inimeste osakaal suur ning see esitab mitmeid väljakutseid nii kogukonnale kui ka täiskasvanuharidust pakkuvatele koolidele. Üheks võimaluseks täiskasvanutele omandada põhi- või keskharidust Järvamaal on asuda õppima Paide Täiskasvanute Keskkooli (edaspidi PTK), kus pakutakse paindlikke õpivõimalusi ja mitmeid toetavaid tegevusi (PTK arengukava, 2019). Paraku on maakonna arengustrateegilised dokumendid napolisõnalised ning puudub selge tegevuskava pooleli jäänud haridusteedga täiskasvanutele õpiruumi loomiseks (Järva maakonna arengustrategia 2019–2035+, 2019; Paide linna arengukava aastani 2035..., RT 2018, 2019). Analüüsides eelpool mainitud maakonna arengustrateegilisi dokumente, saab järeldada, et dokumentide koostamisel on küll lähtutud kogukonna peamistest väljakutsetest, milleks on vähenev rahvaarv ja pooleli jäänud haridusteedga elanike suur hulk, kuid välja on toomata, kuidas kogukonnas parandada koostööd eri institutsioonide vahel, et pooleli jäänud haridusteedga täiskasvanud saaksid jätkata oma õpinguid ning seeläbi paraneks nende konkurentsivõime tööturul ning isiklik heaolu.

Majanduse jätkusuutlikkuse tagamiseks on vaja arvestada rahvastiku- ja tööjõuprognosidega, et planeerida asjakohaseid meetmeid ja tegevusi, millega tagada pädev tööjõud tulevikuks (MKM, 2017). Just muutuv tööturg esitab suure väljakutse nii kogukondadele kui ka täiskasvanute koolidele kui kogukonna õpiruumi kujundajatele.

Kogukonnauuringu „Eesti kogukondade hetkeseis“ (Vihma ja Lippus, 2014) raportis on välja toodud, et kogukonda iseloomustab kohalik aktiivsus ja sotsiaalne sidusus, mis põhineb jagatud väärtustel, ühiste eesmärkide sõnastamisel ja kogukonna ühistegevusse kaasatusel. Sidus kogukond suudab liikuda ühiste huvide nimel (Vihma, Lippus, 2014), luues koos õppasutustega Paide linna elanikele elukestvat õppimist toetava õpiruumi. Aava, Karu, Kaal, Uusküla (2020, lk 715) defineerivad oma uurimuses õpiruumi kui „osaliste koostöös õpitule tähenduse loomise ruumi“. Õpiruumi nähakse mitte ainult füüsilise, vaid ka vaimse ja sotsiaalse keskkonnana (Aava, jt 2020) ning tähtsat rolli omavad selles inimeste omavahelised suhted, turvalisus ja õppija agentsus (Põlda ja Teidla-Kunitsõn, 2020).

Ülaltoodust lähtuvalt on Paide linna areng otseselt seotud elanike õpivalmidusega ning neile loodud õpiruumiga. Paide Täiskasvanute Keskkoolile on pooleli jäänud haridusteedga täiskasvanute kooli tagasi saamine ning lõputunnistuseni aitamine suur

väljakutse. Tuginedes kooli arengukavale ((PTK arengukava, 2019) ja haridusstrateegiatele (Haridusvaldkonna arengukava 2021–2035), on täiskasvanute kooli üheks eesmärgiks pooleli jäänud haridusteedga täiskasvanute õpiruumi kujundamine, kaasates senisest enam kogukonna sidusgruppe ning tõhustades omavahelist koostööd. Senised uuringud, mis käsitlevad koostööd haridusvaldkonnas, on keskendunud peamiselt laste ja noorte arengu toetamisele kooli, kodu, lapsevanema ja õpetajate koostöös (Epstein, J. L., Sanders, M. G., Simon, B. S., Salinas, K. C., Jansorn, N. R., Voorhis, F. L.V., 2002; Järv, 2018; Rudnevs, 2020) või on tähelepanu suunatud õppijate ja õppejõudude koostööle, õpihoiakutele, õppimise takistustele jms (Jarvis, 1998; Märja, Lõhmus, Jõgi, 2003; Anspal, Järve, Kaska, Kallaste, Räis, 2014; Kittus, 2019; Jakobson, 2021). Täiskasvanute gümnaasiumide suunal on uurimistöid tehtud vähe, mida kinnitavad ka varasemad täiskasvanute gümnaasiume uurinud autorid (Baumbach, 2015; Rähn 2017; Järv, 2018).

Uuring „Põhi- ja keskhariduseta täiskasvanute tasemeharidusse tagasitoomise toetamine“ (Anspal, jt, 2014) on kõige laiahaardelisem ja hõlmab nii täiskasvanud õppijate ja potentsiaalsete õppijate hoiakute uurimist, kohalike omavalitsuste ja täiskasvanute gümnaasiumide poolt rakendatavate tugimeetmete hindamist kui ka täiskasvanuhariduse valdkonna kirjeldamist ning hindamist.

Uurimistöö teema on aktuaalne ning kogukonna arengu seisukohast äärmiselt vajalik, kuid täiskasvanute gümnaasiumide ja kogukonna sidusgruppide koostöö olulisus õpiruumi kujundamisel on saanud vähe tähelepanu. Uurimuse läbiviimist toetab uurija isiklik töökogemus Paide Täiskasvanute Keskkoolis ja teadmine, et kogukonna toetus pooleli jäänud haridusteedga täiskasvanute õpiruumi loomisel on olulise tähtsusega. Kuna täiskasvanute gümnaasiumide koostööd kogukonna sidusgruppidega õpiruumi kujundamiseks on uuritud vähe, on seminaritöö *uurimisprobleem, mis on sõnastatud küsimusena*, järgmine: kuidas kujundavad täiskasvanute gümnaasiumid koostöös kogukonna sidusgruppidega õpiruumi madala haridustasemega täiskasvanutele? Probleemist lähtuvalt on püstitatud *eesmärk* välja selgitada, kuidas Paide Täiskasvanute Keskkool kujundab õpiruumi koostöös kogukonna sidusgruppidega ning milliseid on selles koostöös väljakutsed sidusgruppide esindajate arusaamades.

Uurimistöös on püstitatud järgmised uurimisküsimused:

- 1, *Millised on kogukonna sidusgruppide esindajate koostöö kogemused õpiruumi kujundamisel Paide Täiskasvanute Keskkooliga?*

2, Milliseid koostöö väljakutseid näevad kogukonna sidusgruppide esindajad õpiruumi kujundamisel Paide Täiskasvanute Keskooliga?

Kvalitatiivne uurimistöö viiakse läbi ankeetküsitlusega. Ankeetküsitluses soovitakse teada kogukonna sidusgruppide esindajate hoiakuid ja arvamusi. Valimi koostamisel on lähtutud mugavusvalimist, kuna neid isikuid on uurijal kõige kergem uuringusse kaasata ja kes omakorda moodustavad ka otstarbekuse valimi, kuna nad on tööalaselt seotud madala haridustasemega inimestega (Lagerspetz, 2017).

Uurimistöö koosneb kolmest osast. Esimeses peatükis antakse ülevaade käsitletava teema teoreetilisest taustast ning valitud uurimisalast. Töö teises osas selgitatakse andmete kogumiseks ja analüüsimiseks rakendatud meetodeid. Töö kolmandas osas antakse ülevaade saadud tulemustest ning sellele järgneb arutelu ja järelduste tegemine.

Teoreetiliste lähtekohtadena kirjeldatakse täiskasvanute gümnaasiumide olemust, kogukonna ja õpiruumi tähendust ning definitsiooni. Arutletakse pooleli jäänud haridusteedga täiskasvanute ja nende eripärade üle õpiruumi loomisel, vaadeldakse haridusstrateegiliste dokumentide elukestva õppe strateegiaid ja tegevuskavasid ning selgitatakse õppeasutuse ja kogukonna kaasatuse tähtsust õpiruumi kujundamisel.

1. Kogukonna sidusgruppide roll õpiruumi kujundamisel

Käesoleva peatüki eesmärk on anda analüüsiv ülevaade õpiruumi olemusest, kogukonna rollist õpiruumi kujundamisel, pooleli jäänud haridusteedga täiskasvanute eripäradest ning Paide linna ja Paide Täiskasvanute Keskooli rollidest õpiruumi loomisel. Elukestva õppe kontekstis keskendutakse formaalõppele.

1.1 Õpiruumi olemus

Süsteemset eristust terminile *õpiruum* haridussõnastikus pole (haridussõnastik, s.a) ja termini kasutus dokumentides ja meedias sõltub kasutaja sisetundest (Aava, jt, 2020). Aava, jt (2020, lk 715) pakuvad *õpiruumi* (ingl *learning space*) sõnastamiseks definitsiooni „osaliste koostöös õpitule tähenduse loomise ruum. Kogukondlik, virtuaalne õpiruum. /.../“. Käesoleva töö kontekstis tuginetakse eelolevale definitsioonile ja õpiruumina käsitletakse täiskasvanutele loodud õpikeskkonda, mis toetab õppimist ning mille loomisel on kogukonnal oluline roll.

Õpiruumi olemust võib mõtestada läbi erinevate õpikäsituste, mis aitavad mõista õpiruumi olulisust õppimise toetajana. Nüüdisaegne õpikäsitust tugineb konstruktivistlikul lähenemisel, mis näeb õppimise peamise motiivina õppija sisemist huvi õpitava vastu ja sellest lähtuvat aktiivsust (Krull, 2001, 285). Õppijad arendavad ja konstrueerivad arusaamu enda varasemate kogemuste kaudu ning iga õppija moodustab seosed oma isiklike kogemuste vahel ja õppimine on seega isiklik. Konstruktivistliku lähenemise kõige olulisem aspekt on õppijakesksus ning see, kuidas õppijad õpivad ja kuidas õpetajad õpetavad. Õppimisel konstruktivistliku lähenemise järgi on oluline koostöö, meeskonnatöö ja õppijate omavahelised ning õpetajate ja õppijate vahelised head suhted. (Heidmets, 2017). Õpiruumi kujundamisel on oluline silmas pidada toetava ja suhtlemist soodustava keskkonna loomist, mis ärgitab õppija huvi õppimise vastu.

Õpiruumi seostatakse nii vaimse, sotsiaalse kui ka füüsilise keskkonnaga (Aava jt, 2020), kus tähtsat rolli omavad inimeste omavahelised suhted, õppija iseseisvus ja turvalisus (Põlta ja Teidla-Kunitsõn, 2020). „Haridusvaldkonna arengukavas 2021–2035“ on välja toodud mitmeid meetmeid õpikeskkonna taristu kooskõlla viimiseks nüüdisaegse õpikäsitusega, arvestades ruumikvaliteedi põhimõtetega, sh „aja- ja asjakohasus, ligipääsetavus, kohandatavus, säästlikkus, tõhusus jm“ (HM, 2020, 13). „Tark ja tegus Eesti 3035“ käsitleb õppimist koostööna õppija ja kogukonna vahel ning annab sellega ka suuniseid õppeasutustele soodsa õpikeskkonna loomiseks (HM, 2019). Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus sätestab, et õpikeskkond on õpilasele loodud turvaline, eakohane, positiivselt mõjuv ja arendav keskkond, mis toetab tema õpihuvi ja õpioskuste, eneserefleksiooni ja kriitilise mõtlemisvõime, teadmiste ja tahteliste omaduste arengut, loovat eneseväljendust ning sotsiaalse ja kultuurilise identiteedi kujunemist (PGS, 2010). Tuginedes eelöeldule, on antud uurimustöö kontekstis oluline mõista, et õpiruumi loomisel tuleb täiskasvanud õppijate puhul arvestada nende eripärade ja vajadustega ning õpetaja roll on olla toetav ning julgustav õppeprotsessi juht.

Õpiruumi olemust saab käsitleda kognitiivse ja sotsiaalkonstruktivistliku õpikäsituse kaudu. Aava jt (2020) toovad välja, et kognitiivne õpikäsitust keskendub õppija tunnetuslike protsesside muutumisele uue omandamise abil. Õppija on aktiivne, kasutades informatsiooni ja töödeldes seda ning luues uusi teadmisi. Oluline on protsessi hindamine. Õpetaja loob sobiva keskkonna ja on oma töös loominguine ning oskab analüüsida õpitulemusi (Aava jt, 2020). Sarnaselt konstruktivistlikule lähenemisele on kognitiivne õpikäsitust suunatud õpetajale kui turvalise ja toetava õpiruumi loojale (Jarvis, 1998).

Õpetaja professionaalsusest sõltub see, millised eeldused õppimiseks suudab õpetaja luua (Märja jt, 2003, 131).

Õpiruumi olemus sotsiaalkonstruktivistliku õpikäsituse tähenduses peab oluliseks õpilaste omavahelisi suhteid ja koos tegutsemist. Õppimisprotsessis on oluline, et õppijale oleks loodud toetav ja õppija vajadustest lähtuv õpikeskkond, mis aitab õppijal areneda, olla motiveeritud, luua uusi tähendusi ja vahetada kogemusi (Aava jt, 2020).

Strömpl (2001) toob välja, et suhtlemises omistavad inimesed eri nähtustele eri tähendusi ja interpreteerivad neid, kasutades olemasolevaid kontseptsioone või arendades uusi. See on tema vaatenurgast peamiselt sotsiaalne tegevus, mis loob eeldused inimeste enesearenguks. Õpiruumi loomisel on siingi oluline õppimise juhtimine ning teiste inimeste kaasmõju osatähtsus õppimisele (Märja jt 2003, 131; Jarvis 1998, 229).

Eri autoritele (Jarvis, 1998; Märja jt, 2003; Aava jt, 2020) ja õpiruumi õpikäsitustele tuginedes võib välja tuua järgmised tegurid, mis toetavad täiskasvanute õppimist ning neile loodavat õpiruumi:

- 1) täiskasvanud õppija eripäraga arvestamine;
- 2) turvaline, täiskasvanud õppija vajadustest lähtuv ning õppijat toetav õpikeskkond, kus valitsevad head ning usalduslikud suhted;
- 3) õpetaja professionaalsus ning võimekus õppeprotsesse juhtida ning õppijaid toetada;
- 4) kogukonna ja õppijate vaheline hea ning tulemustele orienteeritud koostöö.

1.2 Madala haridustasemega täiskasvanu eripärad õpiruumi kujundamisel

Madala haridustasemega täiskasvanute õppimine on seotud mitmete probleemide ja takistustega, millega õpiruumi kujundamisel peab arvestama nii kool kui ka kogukond.

Sotsiaalkonstruktivismi teooriast lähtuvalt on madala haridustasemega täiskasvanu, kelle haridustee on pooleli jäänud, mõjutatud sotsiaalsetest protsessidest ning nende õppeprotsessi kaasamiseks tuleks arvestada nende varasemate kogemustega. Madala haridustasemega täiskasvanu on inimene, kellel on pooleli jäänud põhikool, keskkool või kutsekool (Valk, 2016, lk 5–6).

Õpiruumi kujundamisel on oluline ka inimese sotsiaalne küpsus. Täiskasvanuiga on seotud sotsiaalse küpsusega ning see on erinev bioloogilisest vanusest. Sotsiaalselt on inimene küps, kui ta ise on selle staatuse omaks võtnud ning ta toimib kui täiskasvanu. (Jarvis, 1998). Sotsiaalne küpsus eeldab ka vastutustunde olemasolu, kas ja millisel määral

võtab indiviid enda peale vastutuse oma elu juhtimise eest kõigis aspektides: tervis, haridus, suhted lähedaste ja teiste inimestega ning karjäär (Märja jt, 2003). Sellest lähtuvalt on täiskasvanu sotsiaalne küpsus otseselt seotud õppima asumisega, sest paljudel puudub just valmisolek oma elu, karjääri ja õppimist ise korraldada ning nad vajavad tugisüsteeme ja õpetajate toetust sotsiaalse küpsuse saavutamiseks.

Madala haridustasemega täiskasvanule on peamisteks murekohtadeks kooli naasmisel muude takistuste kõrval ka rahalised probleemid, transpordi küsimused ja pereeluga ning tööga seonduvad kohustused (Anspal jt, 2014). Pooleli jäänud haridusteedga täiskasvanud on üldjuhul ka tööturul kehvemas olukorras, sest neil on madalam sissetulek võrreldes hariduse saanud inimestega ning nende õpimotivatsioon ja -võimed on madalamad (Reinhold, 2017). Siit võib järelda, et õpiruumi kujundamine integreerub tugevalt sotsiaalvaldkonnaga, kuna madala haridustasemega täiskasvanutel on mitmeid isiku sotsiaalmajanduslikust olukorrast tulenevaid barjääre, mis loovad takistusi õppima asumisel ja kogukonna sidusgruppide koostöös tuleb tähelepanu pöörata eri toetussüsteemidele.

Õpiruumi loomisel tuleks arvestada, et madala haridustasemega täiskasvanud vajavad senisest suuremat kogukonna toetust: transpordiabi, stipendium vm rahaline toetus, lapsehoiu võimalus, tasanduskursused, e-õpe ning individuaalne nõustamisteenus. Just kogukonna surve ja aktiivne toetus aitaks kooli neid, kel esinevad õpitõrked. Samuti on oluline, et õppimist pakutakse töötutele ning koostöö kohaliku omavalitsuse, täiskasvanute kooli ja töötukassa vahel tähtis. Kohalikud omavalitsused saaks panustada, kasutades sotsiaaltöötajaid ja omavalitsuses töötavaid nõustajaid inimeste formaalharidusse suunamiseks (Anspal jt 2014, lk 94–102). Aune Valk (2016) toob välja, et haridustee jätkamine on kogukonnale oluline, sest iga edasiõpitud aasta tähendab paremaid oskusi, paremat majanduslikku toimetulekut, paremat tervist ning suuremat sidusust inimeste vahel ja ühiskonnas laiemalt. Haritumad inimesed on aktiivsemad kodanikud, kes osalevad enam vabatahtlikus töös ja elukestvas õppes (Valk, 2016, 17).

Kokkuvõtvalt saab välja tuua, et õpiruumi loomisel madala haridustasemega täiskasvanutele on tähtsal kohal tugi- ja toetusvõimalused ning seda nii isiklikul kui ka majanduslikul tasandil. Kogukonna sidusrühmade koostöö on oluline madala haridustasemega täiskasvanute õppesse toomisel ja õppes püsimisel.

1.3 Kogukonna roll õpiruumi loomisel

Haridussõnastik defineerib *kogukonda* (ingl *community*) kui mingis piirkonnas elavat ja sotsiaalsete suhete võrgustikuga seotud inimrühma (haridussõnastik, s.a). Kogukond on omavahel aktiivselt ja sotsiaalselt sidus piirkond, kus kogukonna liikmed jagavad ühiseid väärtuseid ja on ühistesse tegevustesse aktiivselt kaasatud. Kogukonna ideaal on pideva suhtluse käigus tekkinud ühised huvid ja eesmärgid ning kogukonna mõõdupuuks võib peamiselt pidada sotsiaalset kapitali (Vihma, Lippus, 2014).

Bourdieu väljateooria alusel luuakse ja taastoodetakse ühiskonda majandusväljal, sotsiaalsel väljal ja kultuuriväljal ning nende kaudu toodetakse ja kujundatakse inimeste eri liiki kapitale: sotsiaalset, kultuurilist, sümboolset ja majanduskapitali (Bourdieu, 1986). Bourdieu käsitusest ja kogukonna väärtustest lähtuvalt on ühiskonna erinevad kapitalid üksteisega tihedalt seotud ning koolil ja kogukonnal on oluline roll nende kapitalide sidumisel õppija ja kogukonna vahel, luues selleks soodsa õpiruumi. Erik Erikson peab sotsiaalseid kogemusi oluliseks ning toob välja, et inimese areng sõltub nii inimese enda kui ka teda ümbritsevate oluliste inimeste toekspidamistest. Täiskasvanu soovib pühenduda teistele, olla oma töös tulemuslik, tuua kasu ühiskonnale ja tajuda oma sotsiaalseid rolle laiemas mõttes. (Laherand, 1993). Siit saab järeldada, et sotsiaalne kapital saab suurened, kui kogukonnas on korraldatud hästitoimiv partnerlus, mis aitab eri gruppidel omavahel edukalt suhelda. Hästi korraldatud sotsiaalsed kontaktid võimaldavad kogukonna toimimist ja inimese ühiskonda panustamist tõhustada.

Piaget ja Inhelder (1969) tõid välja, et inimese arengut mõjutab kõige varajasemas eas perekond ning seejärel fikseeritud järjekorras kool ja kogukond. Mitmete uuringute sünteesid näitavad, et inimesed ei ela ühiskonnast eraldi ja on mõjutatud sotsiaalsetest suhetest kogukonna eri gruppidega samaaegselt ja määratlemata järjestuses (Hallinan, 2000). Sotsiaalsete suhete abil saab inimene arendada kultuurilist kapitali, mida Bourdieu käsitleb vaimsete ressurssidena. Oma oskusi ja võimeid saab aja jooksul arendada nii koolituste kui ka kultuuritegevuse kaudu (Bourdieu, 1986). Inimese õppimine on seotud olukordadega, mis leiavad aset teatud hetkel ja mille tulemusena saavad mõjutatud nii õppimisprotsess kui ka tulemus (Illeris, 2007). Elukestev õpe hõlmab kõiki õpifaase ja -vorme sünnist kuni eluea lõpuni (Märja, jt, 2003), peegeldades jõuliselt ühiskonda ning viise, kuidas täiskasvanuharidus reageerib ühiskonnas aset leidvatele muutustele (Eensaar, 2003). Jean Lave ja Patricia Greenfield (1982) viitavad informaalõppele kui inimeste

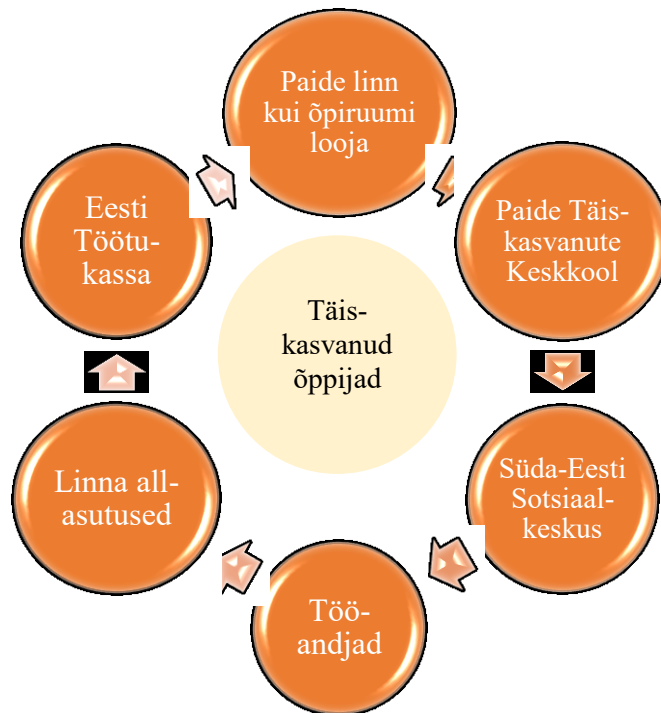
teadmiste kinnistumisele läbi igapäevaste tegevuste, mida mõjutavad ümbritsevad inimesed, järjepidevus, järeltöö tegemine ja osalemine täiskasvanute sotsiaalses sfääris (Illeris, 2007).

Kokkuvõtvalt saab välja tuua, et kogukonna roll õpiruumi loomisel on olulisel kohal. Kogukonna toetus ja arusaamad on olulised elanike õpiharjumuste ja ühiskonda panustamise mõjutajad. Toimiv koostöö kogukonna ja kooli vahel ning hariduse väärtustamine ja inimese arengu toetamine kogukonnas aitavad luua soodsat keskkonda täiskasvanute õppes osalemiseks ja ühiskonda panustamiseks.

1.4 Paide linna roll õpiruumi loomisel

Antud töö kontekstis käsitletakse kogukonnana Paide linna, mis on Järva maakonna üks kolmest omavalitsusüksusest. Paide linnas on loodud täiskasvanutele, kel haridustee pooli jäänud, võimalus jätkata õpinguid Paide Täiskasvanute Keskkoolis. Õpiruumi loomisel on olulised kõik sidusgrupid (joonis 1), kes on otseselt seotud pooleli jäänud haridusteedega täiskasvanute õpiküsimustega.

Paide linna arengukavas (2020) on välja toodud tegevusvaldkondade peamised arengusuunad, kus kande roll on elanike ettevõtlikkusel ja haridustasemel. Haridusasutused peavad toime tulema muutuste juhtimisega ja rakendama tänapäevaseid metoodikaid (ettevõtlik kool, uus õpikäsitus, huvitav kool, kogukonna praktika jne). Haridusasutused peavad muutuma avatumaks, kaasama rohkem kogukonda ning rakendama efektiivsemalt ja otstarbekamalt digitehnoloogiat. Oluline on uuendada haridusasutuste digitaristut, arendada õpetajate digipädevusi ja pakkuda neile haridustehnoloogilist tuge (Paide linna arengukava aastani 2035, 2020, 6–7).

Joonis 1 Koostööpartnerid õpiruumi loomisel

Paide linna roll on pakkuda pooleli jäänud haridusteedga täiskasvanutele enesearenguks ning haridustaseme parandamiseks õpivõimalusi piirkonnas.

1.5 Paide Täiskasvanute Keskooli roll õpiruumi kujundamisel

Eestis on 16 mittestatsionaarse õppevormiga täiskasvanute gümnaasiumi, kus peamiselt õpivad kas päevakoolis õppe katkestanud või tööl käivad inimesed. Täiskasvanute gümnaasiumis on suurem rõhk iseseival tööl, võimalus on õppida üksikaineid, saada ettevalmistust riigieksamiteks ja läbida õpet riikliku gümnaasiumi õppekavaga ettenähtust väiksema mahuga (HM, s.a). Väikese erisusena ei kuulu põhikooli ja gümnaasiumi tasemel mittestatsionaarse õppe korral kehaline kasvatus ja tööõpetus kohustuslike õppeainete hulka. Lisaks võib põhikooli puhul õpilase taotlusel loobuda B-võõrkeelee õppes. Mittestatsionaarse õppe korral on tavakooliga võrreldes õppemaht väiksem, s.o vähemalt 72 kursust (sh kohustuslikud kursused) ning igal kursusel võib olla juhendatud õppetööd vähem. Eksternina õppides võimaldab kool juhendatud õppetegevust vähemalt 15 arvestusliku õppetunni ulatuses. Muus osas toimub õppimine iseseisvalt (Anspal jt, 2014, 23). Kõigi täiskasvanute koolide peamine ülesanne on kaasata õppesse senisest enam pooleli jäänud haridusteedga täiskasvanuid ning suurendada lõpetajate arvu.

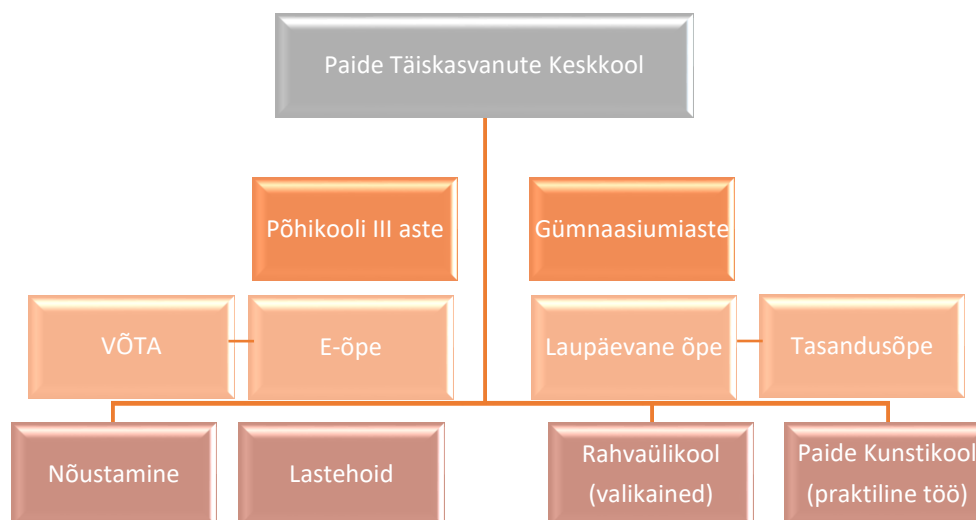
Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus § 22 (6) sätestab kooli spetsiifika:

„Mittestatsionaarne õpe on täiskasvanud õppijatele suunatud õpe, kus õppetundide kõrval on võrreldes statsionaarse õppega suurem osakaal iseseisval õppimisel. Õppetundide hulka arvatakse ka õpilase arengut toetavate erinevate teenuste osutamise aeg, näiteks karjäärinõustamine“ (PGS, 2010). Antud uurimistöö kontekstis on fookus täiskasvanute gümnaasiumidel kui iseseisvatel haridusasutusetel ning kogukonna õpiruumi loojatel elukestva õppe strateegiate kaudu.

Paide Täiskasvanute Keskkooli (PTK) arengukavast aastateks 2020–2023 (PTK, 2019) võib välja lugeda, et Järvamaal tegutsev PTK pakub põhi- ja keskharidust madala haridustasemega inimestele, kel kunagi haridustee pooleli on jäänud. PTK asub Paides Lai tänav 33 hoones. Majas tegutsevad mitmed asutused, mis loovad eeldused heaks koostööks ning ruumide (kunstiklassid, võimla, saal, raamatukogu jne) riskasutamiseks. PTK on Paide Linnavalitsuse hallatav üldhariduslik munitsipaal- ja keskhariduslik kool, kus pakutakse põhikooli III astme ja gümnaasiumiastme haridust ning mille juures tegutseb rahvaülikool. PTKs on loodud täiskasvanutele võimalused omandada formaal- või mitteformaalharidust. Õppida võib nii rahvaülikooli kursustel kui ka Paide Kunstikooli huviringides (PTK, 2019), mis aitavad mitmekesistada õpikeskkonda, kohtuda õppijatel erineva sotsiaalse tausta ja huvidega inimestega ning arendada silmaringi ja teadmisi üldiselt. Kui tugineda Triin Roosalu (2010) arvamusele, siis koolis käimise eesmärk võiks olla õppima õppimine, töötama õppimine, ühiskonna liikmeks kujunemine ning selleks vajalike teadmiste-oskuste omandamine. Just tervikliku elukestva õppe süsteemi loomisel on oluline integreerida omavahel eri õppevorme (Tuijnman ja Boström, 2002).

Kool peab oluliseks hariduse pakkumist kõikidele täiskasvanutele, luues paindlikud õppimisvõimalused, kus arvestatakse täiskasvanud õppijate eripäradega (Joonis 2). (PTK arengukava, 2019).

PTK õppijatel on võimalus mitmel korral aastas võtta osa eri valdkondadega seotud õppereisidest, osaleda motivatsioonikoolitustel või valida valikainekursuseid (PTK, 2019), kus jagatakse kogemusi ja teadmisi tööturule sisenemiseks, õpitakse ajaplaneerimist ning hoitakse motivatsiooni õpingute jätkamiseks. PTK on loonud koostöö mitmete partneritega, kes toetavad õppijaid nii sotsiaal-, võla- kui ka psühholoogilise nõustamisega, et aidata õppijatel väärtustada õppimist ning hoida ja luua võimalusi õpimotivatsiooni hoidmiseks (sammas, 2019).

Joonis 2 PTK õpiruum

PTKs on loodud õppijaid arvestav õpiruum, kus õppekorraldus on erinevalt statsionaarse õppevormiga koolidest õppijakessem ning paindlikum. Vastavalt õpilaskontingendi eripärale pakutakse koolis erinevaid õpivõimalusi: on võimalik õppida nii päevasel kui ka õhtusel ajal, täiskoormuse ja osakoormusega, e-õppes ja üksikuid õppeaineid omandades või eksternina. Koolis pakutakse erinevaid nõustamisteenuseid ning tasuta lapsehoiuvõimalusi. Vaatamata paindlikele õpivõimalustele on täiskasvanute koolis märgata siiski õppijate arvu langust ning paljud katkestvad õpingud lõputunnistuseni jõudmata (PTK arengukava, 2019). See on probleemiks kogu Eestis. Põhihariduse mittestatsionaarses õppes katkestamine on kõikunud viimasel kümnendil 40–50%, gümnaasiumi mittestatsionaarses õppes 30–40% vahel. (Valk, 2016). Sellest lähtuvalt on vaja veel mõjusamat õpiruumi, sh kogukonna toetust ning lisameetmeid, kuidas töö või pereelu kõrvalt saaksid täiskasvanud oma pooleli jäänud haridusteed jätkata. PTK-l on kogukonna õpiruumi loomisel kanda oluline roll, mis toetab ka Paide linna arengut.

2. METOODIKA

Uurimistöö eesmärk on välja selgitada õppeasutuse ja kogukonna koostöö kogemused õpiruumi kujundamisel Paide Täiskasvanute Keskkoolis. Käesolevas peatükis antakse

ülevaade empiirilise uurimuse metodikast, põhjendatakse ja kirjeldatakse valimit ning selgitatakse andmete kogumise ja analüüsi protsessi.

2.1 Kvalitatiivne uurimisviis ja valimi kirjeldus

Uurimisprobleemist lähtuvalt on valitud kvalitatiivne uurimisviis, kus tulemused ei ole otseselt arvudes mõõdetavad, vaid on kirjeldavad (Õunapuu, 2014) ning toetuvad üldistele teoreetilistele seisukohtadele ja antakse edasi uuritavate arusaamade kirjeldustena (Laherand, 2008).

Uurimistöö valimisse kuuluvad Paide linna kogukonna sidusgruppide võtmeisikud, kes teevad Paide Täiskasvanute Keskkooliga koostööd ja on seotud madala haridustasemega elanike õpivõimaluste loomise või toetamisega. Uurimistöös moodustavad nad eesmärgipärase valimi, kes on uuringusse kaasatud ettekavatsetult ja kindla eesmärgiga (Õunapuu, 2014), kuna on tööalaselt seotud madala haridustasemega inimestega. Valimi koostamisel on lähtutud mugavusvalimist, kuna neid isikuid on uurijal kõige kergem uuringusse kaasata (Lagerspetz, 2017).

Valimisse kuuluvad neli kogukonna sidusgrupi võtmeisikut: Paide linna omavalitsuse esindaja, Paide Kunstikooli esindaja, Eesti Töötukassa Paide büroo esindaja ja madala haridustasemega elanikele nõustamisteenust pakkuva Süda-Eesti Sotsiaalkeskuse esindaja. Kuna uurimisteema on täiskasvanute gümnaasiumi ja kogukonna koostöökogemus õpiruumi kujundamisel ja peamine probleem on uurida, kuidas kool ja kogukonna sidusgrupid kujundavad õpiruumi madala haridustasemega täiskasvanutele, siis on vaja teada PTK peamiste koostööpartnerite arvamust koostöökogemusest.

Lagerspetz (2017) toob valimi puuduseks eelkõige süstemaatilised vead: uurimistöö koostaja väljavalitud isikud ei pruugi anda piisavalt mitmekesiseid vastused, et teha neist üldisemaid järeldusi.

2.2 Andmete kogumine ja analüüs

Ühiskonna uurimisel kõige rohkem kasutatav meetod on ankeetküsitlus, mille kaudu saab uurida vastajate hoiakuid ja arvamusi ning vastajad saavad ankeetküsitlust täita endale sobival ajal. Ankeetküsitlus sisaldab avatud küsimusi, mis on esitatud kõikidele valimi

liikmetele samas sõnastuses ja järjekorras ning vastajad saavad kirjutada oma isikliku arvamuse (Lagerspetz, 2017).

Avatud vastustega ankeetküsitluse miinuseks võib olla, et vastaja ei oska oma arvamust täpselt sõnastada või ei pruugi vastust täpselt teada, mis võib tekitada olukorra, kus küsimusele jäetakse vastamata (samas, 161).

Andmete kogumiseks kasutati Google'i vormi abil loodud avatud vastustega ankeetküsitlust, mis saadeti neljale fookusgrupi liikmele e-posti vahendusel ja vastaja sai küsimustele vastata endale sobival ajal ajavahemikus 29. märts kuni 9. aprill 2021. Ankeetküsitluse saatmiseks küsiti vastajatelt nõusolekut uurimistöös osaleda ja saadud andmeid kasutada. Anonüümsuse tagamiseks on vastajad tähistatud V1 – vastaja 1, V2 – vastaja 2, V3 – vastaja 3 ja V4 – vastaja 4.

Andmete analüüsimiseks kasutatakse kvalitatiivset sisuanalüüsi, mis võimaldab keskenduda uuritavate vahetule kogemusele (Laherand, 2008). Andmeid analüüsisin järgmistes sisuanalüüsi etappides (Laherand, 2008):

- 1) andmestikuga tutvumine, kus uurija jätab kõrvale oma hoiakud ja eelarvamused, et võtta andmestikku sellisena nagu ta on;
- 2) andmestiku jagamine tähendusüksusteks, säilitades kirjelduste terviklikkuse;
- 3) saadud tähenduste viimine teaduskeelde, kus uurija läbi refleksiooni ja kujutusliku varieerimise tabab uuritava tegelikku kogemust;
- 4) individuaalse tähendusvõrgustiku moodustamine, säilitades kogemuste seose suurema tervikuga;
- 5) üldise tähendusvõrgustiku loomine, tuues välja iga uuritava kesksed tähendused.

Tulemused esitatakse kategooriatena ning neid ilmestatakse ankeetküsitluse vastuste väljavõtetega.

3. TULEMUSED

Uurimistöö tulemused on esitatud uurimisküsimuste lõikes ja neid on ilmestatud vastuste väljavõtetega, mis aitavad lahti kirjutada fookusgrupi koostöökogemusi. Esimeses alapeatükis esitan kogukonna sidusgruppide esindajate arusaamu õpiruumi kujundamisest ja toon välja kogukonna sidusgruppide esindajate tõlgendused õpiruumist. Teises alapeatükis on fookuses sidusgruppide koostöö õpiruumi kujundamisel, kus analüüsin,

kuidas sidusgruppide esindajad tõlgendavad koostöö kogemust. Kolmandas alapeatükis toon välja kogukonna sidusgruppide esindajate arusaamad õpiruumi kujundamise väljakutsetest.

3.1 Kogukonna sidusgruppide arusaam õpiruumist

Analüüsi käigus selgus, et vastajad kirjeldasid õpiruumi kahe kategooria kaudu: 1) füüsiline ruum või keskkond, kus õpe toimub ja 2) sotsiaalsed suhted.

Füüsilise ruumi või keskkonna (ka e-keskkond) kategoorias seostati õpiruumi nii hoone, ruumide kui ka õppevahenditega (näide 1, 2). Vastajad pidasid oluliseks nii füüsilist keskkonda, digitaristut kui ka kogukonna kaasatust õpivõimaluste loomisse.

- 1) *Õpiruum tähendab, et õppijatele on loodud suurepärased võimalused hariduse omandamiseks: koolimaja, õppeklassid, sisustus ja digitaristu /.../. (V1)*
- 2) *Õpiruum võib olla füüsiline klass või e-õppe keskkond, õpitegevused kogukonnas. (V3)*

Sotsiaalsete suhete kategoorias väärtustati koostööd kogukonna eri sidusgruppide vahel (näide 4), õppijat ümbritsevat sotsiaalset keskkonda, näiteks õpetajaid, kaasõpilasi, kogukonda, osalemist tegevustes (näited 3, 4), ning organisatsiooni kultuuri ja meelsust (näide 5). Vastajad pidasid õpiruumis oluliseks häid omavahelisi suhteid, õppimist toetavat õhkkonda ning sotsiaalsete oskuste parendamist ja kogemuste omandamist mitmekesiste tegevuste abil.

- 3) *Laiemas mõistes kogu keskkond õpilase ümber: õpetajad /.../ kaasõpilased jne, IT-tugi. (V2)*
- 4) */.../ õpetajad, nõustajad, kooli juhtimine ja õpivõimaluste loomine. Õppijad on saanud osaleda erinevates projektides, sh omandada valikaineid, käia ettevõtetes jpm; osalenud linna suuriüritustel, sh messidel, arvamusfestivalil jpm. (V1)*
- 5) */.../ suhted, organisatsiooni kultuur, üldine meelsus jm. (V4)*

Sellest saab järeldada, et kogukonna sidusgruppide esindajate arusaamad õpiruumist on paljuski sarnased. Õpiruumi käsitletakse nii füüsilise kui ka vaimse keskkonnana: koolimaja, õppeklassid, õppijate sotsiaalsed suhted õpetajate, nõustajate ja

kaasõppijatega ning organisatsiooni kultuur, mis aitab luua õppimist toetava keskkonna nii sisustuse, digitaristu, erinevates projektides ja üritustel osalemise kui ka üldise meelsusega.

3.2 Kogukonna sidusgruppide koostöö kogemus õpiruumi kujundamisel

Analüüsi käigus selgus, et vastajad kirjeldasid koostöökogemust kahe kategooria kaudu: 1) koostöö edu ja 2) koostöö kitsaskohad.

Eduka koostöö kategoorias toodi välja koostöö pikaajalisus ja sidusgruppide kaasatus õpiruumi loomisse (näited 6, 8) ning tegevused, mis on olnud tulemuslikud (näited 6, 7, 8, 9). Edukas koostöö on olnud nii kogukonna sidusgruppidega kui ka kohaliku omavalitsusega. Õppijatele on pakutud tugiteenuseid ja paindlikke õppimisvõimalusi.

6) *On kaasatud. /.../ paindlikud õpivõimalused (laupäevane õpe, e-õpe, individuaalne juhendamine, lapsehoid jpm) ning õppimist toetav tugi /.../. (V1)*

7) *Õpikeskkonna Moodle'i administraatorina /.../, /.../ kohaliku omavalitsuse toetus tingimuste loomisel. (V2)*

8) */.../ (kes neid 20 aasta taha enam mäletabki) tööturukoolitused, arvutiõpe /.../. (V3)*

9) */.../ läbi hoolekogu tegevuse, läbi erinevate projektide. /.../võlanõustamine/.../, /.../peremajandus, psühholoogilised teemad, lastekasvatus/.../. (V4)*

Koostöö kitsaskoha kategoorias toodi välja vajadust suurendada järjekindlat suhtlust tööandjate ja kohalike asutustega (näited 10, 11, 12), et pakkuda mitmekesiseid õppimisvõimalusi ja toetust täiskasvanud õppijatele. Samuti toodi välja vajadus tõhustada koostööd kohaliku meedia ja koolidega, et tõsta täiskasvanuhariduse teadlikkust (näide 10) ja vähendada madala haridustasemega inimeste eemalejäämist õppest (näide 11).

10) *Suurendada koostööd tööandjate ning erinevate asutustega /.../, /.../ populariseerida elukestvat õppimist ning seeläbi toetada täiskasvanuid õppimisel /.../. /.../ Avaldada rohkem edulugusid kohalikus meedias. Asutustes tuleks rohkem rääkimas käia /.../. (V1)*

11) *Rohkem õpet (valikained, valiktunnid) väljaspool koolimaja. Vaja tõsta tööandjate teadlikkust – tööandjate suunamine ja toetav suhtumine. Suurem koostöö tavaõppeasutustega – et noored ei kaoks koolist välja langedes ära.* (V4)

12) *Koostöö teiste õppeasutustega, näiteks kutsekool.* (V3)

Sellest saab välja lugeda, et eri sidusgrupid näevad koostööd õpiruumi loomises edukana ja tunnetavad oma panuse olulisust. Koostöö kogukonna sidusgruppide ja PTK vahel on olnud pikaajaline ja järjepidev. Koostöö kahe partneriga on kestnud üle 17 aasta ja kahe partneriga 6 aastat. Tänu koostööle on loodud õppijatele mitmekesised ja paindlikud õpivõimalused töötukassa koolituste, arvutiõppe, laupäevase õppe, e-õppe, individuaalse juhendamise ja lastehoiuna ning pakutud toetus- ja nõustamisteenuseid, näiteks peremajandus, psühholoogilised teemad, lastekasvatus.

Koostöö kitsaskohana toodi välja vähene järjekindel tegevus, et meedia, tööandjate ja eri õppeasutuste koostöös propageerida täiskasvanuharidust. Napiks peeti ka õppimise kogukondlikku toetamist, et luua mitmekesisemat õpiruumi väljaspoole PTK maja. Esile toodi tihedama koostöö vajadust põhikoolide ja gümnaasiumidega, et vältida väljalangenud noorte õppest kõrvalejäämist.

3.3 Sidusgruppide koostöö väljakutsed õpiruumi loomisel

Uurimise käigus selgus, et koostöö väljakutseid kirjeldatakse kahe kategooriana: 1) õppijate kooli saamine ja 2) väljalangevuse vähendamine.

Õppijate kooli saamise kategoorias toodi välja, et muret teeb õppijate kooli saamine, kuna praegused kooli kutsumise meetodid ei ole edukad ning sihtgrupini jõudmine ei ole andnud soovitud tulemusi (näited 13, 14). Õppijate kooli kutsumises oleks abi noorte õpetajate leidmisest, kes aitaksid luua koolile nüüdisaegset kuvandit (näide 15).

13) *Kuidas sihtrühmani jõuda ning milliseid meetodeid kasutada nende kooli kutsumisel /.../. (V1)*

14) *Õpilaste kooli saamine.* (V4)

15) *Õpetajate leidmine /.../. Vaja juurde noori andragooge /.../ noori õpetada nüüdisaegses võtmes.* (V1)

Väljalangevuse vähendamise kategoorias toodi väljakutseks õppijatega ühise eesmärgi nimel tegutsemist ja motivatsiooni hoidmist (näide 16). Esile tõsteti keerulistest peredest pärit noored (näide 15), kelle vähesem motivatsioon õppida ja madalamad majanduslikud võimalused toovad hoolimata erinevatest tugimeetmetest (näide 17) tihedamalt kaasa õpingute katkestamise. Õpimotivatsiooni hoidmine ja väljalangevuse vähendamine on nii PTK kui ka kogukonna sidusgruppide ühine mure.

15) */.../ keerulistest peredest pärit noorte edasiõppimine /.../ motivatsioon, võimalused. (V4)*

16) *Ühise eesmärgi nimel tegutsema saada. (V2)*

17) *Milliseid tugimeetmeid veel kasutusele võtta, et väljalangevust vähendada. (V1)*

Sellest saab välja lugeda, et sidusgruppide koostöö väljakutsed õpiruumi loomisel on peamiselt seotud õppijate kooli saamisega ja õppes püsimisega. Kooli kutsumisel on kasutatud mitmeid meetodeid, mis ei ole olnud tulemuslikud. Samuti teevad muret keerulistest peredest pärit noored, kuna nende õpimotivatsioon on sageli madalam. Vaatamata mitmekülgsetele tugisüsteemidele, on probleemiks jätkuvalt õppijate motivatsiooni ja ühiste eesmärkide hoidmine ja kooli lõpetamine.

4. ARUTELU JA KOKKUVÕTE

Uurimistöö eesmärk oli uurida kogukonna koostöö kogemust õpiruumi kujundamisel Paide Täiskasvanute Keskkooliga.

Õpiruumi nähakse nii sotsiaalse kui ka füüsilise keskkonnana (Aava jt, 2020), kus olulist rolli omavad inimeste omavahelised suhted (Põlda ja Teidla-Kunitsõn, 2020) (ptk 1.1, lk 4–6). Eelnevaid väiteid kinnitavad ka uurimistöös osalenud kogukonna sidusrühmade esindajate arusaamad õpiruumist, seostades seda nii füüsilise ja õppijat ümbritseva keskkonnaga (e-keskkond, hooned, õppeklasside sisustus) kui ka sotsiaalse keskkonnaga, kus oluline roll on nii kogukonnal, õpetajatel, kaasõppijatel kui ka nende omavahelistel suhetel. Ka konstruktivistliku lähenemise järgi on õppimisel olulised koostöö, meeskonnatöö ning õppijate ja õpetajate vahelised suhted (Heidmets, 2017).

Õpiruumis peavad olema loodud võimalused õppimiseks nii ruumide, vahendite kui ka sotsiaalse keskkonnaga.

Kogukonna sidusrühmade esindajad kogevad koostööd õpiruumi kujundamisel PTKga positiivsena ja tulemuslikuna, tunnetatakse ka kohaliku omavalitsuse toetust õpitingimuste loomiseks. Antud järeldus langeb kokku Vihma ja Lippuse (2014) uuringus välja tooduga, et kogukonna liikmete omavaheline suhtlus on oluline, kuna seeläbi jagatakse ühiseid väärtuseid ja ollakse tegevustesse aktiivselt kaasatud (ptk 1.3, lk 7–9). Pikaajalise koostöö tulemusena kogukonna eri sidusgruppide vahel on õppijatele loodud paindlikud õpivõimalused ning toetus- ja nõustamisteenused. Samuti on õppijatele loodud lisavõimalusi projektides ja suurüritustel osalemisega. Uurimistulemustest saab välja lugeda, et Paide linna kogukonna sidusrühmade esindajad tunnevad õpiruumi kujundajatena kaasatust ja jagavad ühiseid väärtuseid.

Koostöö kitsaskohtadena toodi välja vähene sihipärane tegevus suhtlemisel meedia, tööandjate ja teiste asutustega, et reklaamida täiskasvanuharidust ja tõsta arusaama õppimise tähtsusest tööandjate seas. Majanduse jätkusuutlikkuseks on vaja planeerida meetmeid ja tegevusi, et tagada pädeva tööjõu olemasolu tulevikus (MKM, 2017). Sellele tuginedes nägid ka kogukonna sidusrühmade esindajad koostöö suurendamise ja sihikindla tegevuse vajadust, mis hõlmab suhtlust nii tööandjate kui ka kohalike asutustega. Kohaliku meedia kaasamine aitab suurendada teadlikkust täiskasvanuharidusest ja toetada seeläbi õppesse tulemist.

Arvestada tuleb ka, et madala haridustasemega inimesed vajavad kogukonna suuremat toetust, et õpingutega jätkata (Anspal jt, 2014) (ptk 1.2, lk 6–7). Kogukonna sidusgruppide esindajad nägid madala haridustasemega täiskasvanute õppesse toomise ja õppes püsimise ühe võimalusena tõhustada koostööd tööandjatega, et tõsta nende teadlikkust ja toetavat suhtumist õppimisse. Samuti peeti oluliseks tõhustada koostööd tavaõppeasutustega, et haridustee katkestanud noored ära ei kaoks ja õppest päris kõrvale ei jääks. Aune Valk (2016) toob välja, et haridustee jätkamine on kogukonnale oluline, kuna see tähendab paremat majanduslikku toimetulekut ning suurendab sidusust inimeste vahel ja ühiskonnas laiemalt. Sellest lähtuval on vaja järjepidevat ja sihikindlat tegutsemist, et kaasata kogukonna sidusrühmi madala haridustasemega inimeste õppesse toomiseks.

Koostöö väljakutsetena nägid kogukonna sidusgruppide esindajad õpiruumi kujundamisel õppijate kooli saamist ja väljalangevuse vähendamist. Võrreldes hariduse

saanud inimestega on madala haridustasemega täiskasvanutel üldjuhul madalam õpimotivatsioon ja -võime (Reinhold, 2017) ning praegused meetodid ei ole aidanud edukalt sihtgruppi jõuda. Ühe probleemkohana õpiruumi kujundamisel tõsteti esile ka noorte õpetajate puudust, mis aitaks luua koolile nüüdisaegsemat kuvandit.

Väljalangevuse vähendamise väljakutsena nimetasid kogukonna sidusgruppide esindajad õppijate motivatsiooni hoidmist ja ühiste eesmärkide poole liikumist. Samuti toode esile vajadust tõhustada tööd keerulistest peredest pärit noortega, et vähendada nende õpingute katkestamist.

Saadud uurimistulemused toetavad seniseid õpiteooriaid ja kinnitavad varasemaid madala haridustasemega täiskasvanute uuringuid. Sotsiaalkonstruktivism toob välja, et õppijad on mõjutatud sotsiaalsetest protsessidest, kus tähtsal kohal on omavahelised suhted ja koos tegutsemine ning õppimist toetav õpiruum, mis lähtub õppija vajadustest, arendab koostööd ja aitab luua uusi tähendusi (Strömpl, 2001; Aava jt, 2020). Kognitiivne õpikäsitlus tõstab esile õpetaja olulisuse toetava ja õppimist soodustava keskkonna loomisel (Jarvis, 1998; Märja jt, 2003; Aava jt, 2020). Oluline on madala haridustasemega õppijate motivatsiooni hoidmine õppes püsimiseks toetus- ja tugisüsteemide abil ning kogukonna sidusgruppide koostöö (Anspal jt, 2014; Valk, 2016; Reinhold, 2017).

Lähtuvalt saadud tulemustest oleks järgmises uurimistöös huvitav uurida, kuidas tajuvad kogukonnaga koostööd õpiruumi kujundamisel täiskasvanute gümnaasiumide õpetajad ja õppijad. Millised on nende koostöö suurimad õnnestumised ja väljakutsed?

5. Tänusõnad

Uurimistöö on valminud tänu Paide linna kogukonna sidusgruppide esindajatele, kes olid nõus jagama oma aega ja kogemust õpiruumi kujundamisel Paide Täiskasvanute Keskooliga. Tänan teid teie abivalmiduse ja usalduse eest! Suur aitäh, juhendaja MA Sigrid Aruväli, sinu toe ja arutelude eest, mis aitasid mul jõuda artikli valmimiseni ja areneda nii uurija kui andragoogina. Aitäh, MA Gertha Teidla-Kunitsõn, sinu tagasiside aitas mind palju uurimistöö sõnastusega. Tänan retsensent Cynne Pöldäärt, sinu aja ja pühendumise eest. Suur aitäh Anneli Suits, minu tööandja ja mentor, sinu toetus aitas mul sellel teekonnal vastu pidada.

6. Lühendid

EC = Europese Commissie

HM = Haridus- ja Teadusministeerium

MKM = Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium

PTK=Paide Täiskasvanute Keskkool

PGS=Põhikooli- ja gümnaasiumi seadus

RT = Riigi Teataja

7. Kasutatud kirjandus

Aava, K., Karu, K., Kaal, E., Uusküla, M. (2020). *Kas õpi- või õpperuum? Mõistekasutus loob arusaama õppimise sisust*. Keel ja kirjandus, nr 8 – 9, lk 704 – 718.

Anspal, S., Järve, J., Kaska, M., Kallaste, E., Räis, M. L. (2014). *Põhi- ja keskhariduseta täiskasvanute tasemeharidusse tagasitoomise toetamine*. Uuringu raport. Eesti Rakendusuuringute Keskus Centar: Tartu: Haridus- ja Teadusministeerium. Loetud aadressil:

http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/44227/Pohi_ja_keskhariduseta_taiskasvanute_tasemeharidusse_tagasitoomine.pdf

Baumbach, A. (2015). *Organisatsiooni identiteet Eesti täiskasvanute gümnaasiumide näitel* (magistritöö). Tallinn: Tallinna Ülikool.

Bourdieu, P. (1986). *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*. Westport, CT: Greenwood, lk 241–258. Loetud aadressil:

<http://www.socialcapitalgateway.org/sites/socialcapitalgateway.org/files/data/paper/2016/10/18/rbasicsbourdieu1986-theformsofcapital.pdf>

Eensaar, T. (2003). *Elukestva õppe põhiterminoloogia inglise-eesti seletav sõnastik Euroopa komisjonide dokumentide põhjal* (magistritöö). Tartu: Tartu Ülikooli germaani-romaani filosoofia osakond.

Epstein, J. L., Sanders, M. G., Simon, B. S., Salinas, K. C., Jansorn, N. R., Voorhis, F. L. V. (2002). *School, Family, and Community Partnerships: Your Handbook for Action*. California: Corwin Press, Inc. Loetud aadressil:

<https://www.govinfo.gov/content/pkg/ERIC-ED467082/pdf/ERIC-ED467082.pdf>

Europese Commissie. (s.a) *EU policy in the field of adult learning*. Loetud aadressil https://ec.europa.eu/education/policies/eu-policy-in-the-field-of-adult-learning_en

Hallinan, M. T. (2000). *Handbook of the Sociology of Education*. Springer Science & Business Media, LLC, lk 287-288

Haridu- ja Teadusministeerium. (2019) *Tark ja tegus Eesti 2035*.

https://www.hm.ee/sites/default/files/tark_ja_tegus_kokkuvote_eestik_a4_veebi.pdf

Haridus- ja Teadusministeerium. (2020). *Haridusvaldkonna arengukava 2021–2035*. lk 13

Loetud aadressil:

https://www.hm.ee/sites/default/files/haridusvaldkonna_arengukava_2035_27okt.pdf

Haridus- ja Teadusministeerium. (s.a). *Keskharidus*. Loetud aadressil

<https://www.hm.ee/et/tegevused/alus-pohi-ja-keskharidus/keskharidus>

Haridus. (s.a.) *Haridussõnastik*. Loetud aadressil <https://www.eki.ee/dict/haridus/>

Heidmets, M. (2017). *Õpikäsitus: teooriad, uurimused, mõõtmine*. Analüütiline ülevaade. Tallinna Ülikool, Haridusteaduste Instituut.

Illeris, K. (2007). *How we learn: Learning and non-learning in school and beyond* (M. Malone, Trans.). London and New York: Routledge, lk 214 – 233.

Jakobson, R. (2021). *Täiskasvanud õppijate õpibarjäärid ja nendega toimetulek täiskasvanute gümnaasiumide õpetajate kogemustes* (magistritöö). Tartu: Tartu Ülikool

Jarvis, P. (1998). *Täiskasvanuharidus ja pidevõpe*. Teooria ja Praktika. Tallinn: SE& JS.

Järv, E. (2018). *Kooli roll kogukonnas ja kogukondlikku sidusust toetavad ning takistavad tegurid erinevate osapoolte hinnangul*. Magistritöö. Tartu Ülikool. Loetud aadressil:

<https://dspace.ut.ee/handle/10062/61599>

Kittus, K. (2019). *Täiskasvanud õppijate toimetulekustrateegiad tasemehariduses täiskasvanute gümnaasiumite näitel*. Uurimistöö. Tallinn: Tallinna Ülikool. Loetud aadressil: http://andragoogika.tlu.ee/?page_id=1158

Krull, E. 2001. *Pedagoogilise psühholoogia käsiraamat*. Tartu Ülikooli Kirjastus

Lagerspetz, M. (2017). *Ühiskonna uurimise meetodid : sissejuhatuse ja väljajuhatus*. Tallinn: Tallinna Ülikooli Kirjastus

Laherand, M-L. (1993). *Erik Eriksoni psühhosotsiaalse arengu teooria*. [Kursuse materjalid]. Tallinn: Tallinna Ülikooli Kasvatusteaduste Instituut

Laherand, M-L. (2008). *Kvalitatiivne uurimisviis*. Tallinn: Infotrükk

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium. (2017). *Tööjõuvajaduse- ja pakkumise prognoos aastani 2025*. Loetud aadressil:

https://www.mkm.ee/sites/default/files/toojouproгноos_2025_lyhikirjeldus_uus.pdf

Märja, T., Lõhmus, M., Jõgi L. (2003). *Andragoogika. Raamat õppimiseks ja õpetamiseks*. Tallinn: Kirjastus Ilo

Paide Täiskasvanute Keskkool. (2019). *Arengukava aastateks 2020-2023*. Loetud aadressil

<https://www.paidetk.ee/wp-content/uploads/2019/12/Arengukava-2020-2023.pdf>

Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus (2010). (vastu võetud 09.06.2010, muudetud, viimati jõustunud 07.05.2020). Loetud aadressil: <https://www.riigiteataja.ee/akt/131122015015>

Põlta, H., Teidla-Kunitsõn, G. (2020). *Õpiruumi keeleline konstrueerimine üliõpilaste arusaamades*. Keel ja kirjandus, nr 8 – 9, lk 719 – 736.

Rähn, A. (2017). *Koostöö kohaliku omavalitsuse sotsiaalosakonna ja sotsiaalasutuste vahel Pärnu linna näitel*. Lõputöö. Tartu Ülikooli Pärnu Kolledž. Loetud aadressil:

<https://dspace.ut.ee/handle/10062/58192>

Reinhold, M. (2017). *Täiskasvanuhariduse valdkonna statistika põhinäitajad*. Haridus- ja Teadusministeerium. Loetud aadressil:

https://www.hm.ee/sites/default/files/uuringud/tk_valdkonna_statistika.pdf

Riigi Teataja. (2018) . *Paide linna arengukava aastani 2035 ja eelarvestrateegia aastateks 2019-2022*. Loetud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/404102018002>

Riigiteataja. (2019). *Järva maakonna arengustrateegia 2019-2035+ heakskiitmine*. Loetud aadressil: <https://www.riigiteataja.ee/akt/401032019028>

Roosalu, T. (2010). *Kolmekesi elukestvas õppes: õppiija, kool ja tööandja*. Tallinn: Tallinna Raamatutrükikoda.

Rudnevs, D. L. (2020). *Õmblusteta hariduskorralduse rakendusmehhanismid Rapla maakonnas*. Bakalaureusetöö. Tallinn: Tallinna Ülikool. Loetud aadressil:

<https://www.etera.ee/zoom/85101/view?page=1&p=separate&search=%C3%95mblusteta%20hariduskorralduse&tool=search&view=0,527,2484,2986>

Savisto, T. (2018). *Täiskasvanuhariduse valdkonna statistika põhinäitajad*. Loetud aadressil:

https://www.hm.ee/sites/default/files/uuringud/taiskasvanuhariduse_ulevaade_2018.pdf

Strömpl, J. (2001). *Sotsiaaltöö uurimisest: konstruktsionistlik lähenemine*. Sotsiaaltöö nr. 1, lk 15–18. Loetud aadressil

https://intra.tai.ee//images/prints/documents/130683267195_Sotsiaalto_2001_1.pdf

Tuijnman, A., Boström, A. K. (2002). *Changing Notions of Lifelong Education and Lifelong Learning*. International Review of Education. 48 (1/2), lk 93-110.

Valk, A. 2016. Haridus- ja Teadusministeeriumi aasta-analüüs 2016. *Madala haridustasemega noored*. Loetud aadressil:

https://www.hm.ee/sites/default/files/haridusmin_madala_haridustasemega_noorte_osakaal.pdf

Vihma, P., Lippus, M. (2014). Kogukonnauuring. *Eesti kogukondade hetkeseis*. Loetud aadressil <https://www.kysk.ee/failid/Upload/files/Uuringud/Kogukonnauuring.pdf>

Õunapuu, L. (2014). *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes*. Tartu: Tartu Ülikool. Lk 31. Loetud aadressil

https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/36419/ounapuu_kvalitatiivne.pdf?sequence=1